

Сидор Г. В.
канд. екон. наук, доцент
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
м. Чортків
E-mail: sidor.gal@ukr.net

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

В умовах трансформаційних процесів глобалізація є об'єднавчою та стрижневою ідеєю цієї епохи, але не лише як предмет численних дискусій та наукових досліджень, а й як вектор результативного і водночас багатоформального міжкраїнного співробітництва. Для одних лозунг «глобалізуймося» став стратегічним орієнтиром, а інші – піддають його нищівній критиці.

Якщо інтерпретувати глобалізацію в контексті формування та розвитку процесу, притаманного для більшості країн світу, то згадана концепція не отримала підтвердження, хоч і мала повне право на існування. Однак, якщо інтерпретувати глобалізацію як формування ідеї єдності та вираженого вирішення загальноосвітніх проблем, то ця інтерпретація погляду має повне право на подальший розвиток.

Тривала полеміка про сутність глобалізації в котрій раз підтвердила, що важко досягти консенсусу щодо глобальних проблем. Незважаючи на тривалі дискусії під назвою «Глобальний диспут», у сучасній науці досі немає єдиної позиції трактування цієї складної економічної категорії. Саме від розуміння дефініції «глобалізація» та її основних характеристик залежатиме розкриття її ролі в розвитку окремої країни та, відповідно, участь останньої в глобальних процесах.

Спробуємо охопити широкий спектр теоретико-концептуальних напрацювань вчених-економістів з питань глобалізації. Поняття «глобалізація» як процес наукових досліджень було застосовано вже на початку ХХ ст., однак має недовготривалу історію. У 1989 р. американський економіст Дж. Вільямсон вперше вжив термін «глобалізація» з метою узагальнення пропозицій, які б мала врахувати країна, що прагне до реформування економіки.

У сучасних літературних джерелах за підґрунтя взято міркування, що глобалізація належить до абстрактного поняття, оскільки: «...не має такого самостійного та цілісного характеру, щоби можна було говорити про виникнення теорії глобалізації [5, с. 339]».

Т. Левіт є автором терміна «глобалізація», він опублікував статтю «Глобалізація ринків» («The Globalization of markets») в економічному журналі «Harvard Business Review», вказавши на те, що глобалізацією є процес злиття ринків товарів. Досліджуючи проблематику просування товарів на ринки, учений дійшов висновку, що багатонаціональний комерційний світ наближається до завершення, і так створюється транснаціональна корпорація [4]. Саме це вираження думки автором є передбаченням сьогодення, оскільки сьогодні «...створюється нова система світового економічного відтворення, коли на загальнопланетарній економічній сцені дедалі більшу роль починають відігравати глобальні й транснаціональні фірми» [3].

Розглянемо погляди тих науковців, котрі визнають, тобто є прихильниками процесу глобалізації, тих, що вказують на дуалізм цього поняття, і тих, хто не визнає глобалізацію.

У. Андерсен є прихильником глобалізації, він зазначає, що: «глобалізація – явище, потік конвергуючих сил, що створюють справжньо єдиний світ» [9]. В. Рюмін назвав глобалізацію продуктом кінця ХХ–початку ХХІ ст., що є результатом інформаційних технологій та науково-технічної революції [8, с. 63–64].

Німецький соціолог У. Бек подає сутність глобальності таким чином: «ми давно живемо в світовому суспільстві в тому розумінні, що уявлення про

замкнутий простір перетворилося на фікцію [1, с. 25]». Водночас, на думку дослідника, глобалізація виступає «...діалектичним процесом, який створює транснаціональні соціальні зв'язки і простори, обезцінює локальні культури і сприяє виникненню третіх культур [1, с. 28]». Схожу позицію висловлює Ю. Павленко, який сутність глобалізації вбачає у перетворенні людства на єдину поліцивілізаційну структурно-функціональну систему [6, с. 103].

М. Загладін вказує на дуалізм поняття «глобалізація». Це явище є «внутрішньо суперечливим процесом. Вона відкриває нові можливості економічного розвитку, вказуючи на взаємодію народів і держав, але водночас загострює наявні або спричиняє нові проблеми, котрі доцільно визначити як «виклики» [2, с. 3]».

Розглянемо погляди тих науковців, котрі не визнають, тобто не є прихильниками процесу глобалізації. На думку В. Пантіна, важливою закономірністю розвитку світової історії є те, що домінування лише процесів інтеграції як рушійної сили глобалізації зрештою гальмує цей процес [7, с. 105].

Донині питання глобалізації є суперечливими, незважаючи на те, що Глобальний диспут розпочався ще в 1970–1980 рр., про що й свідчить наше дослідження.

Незважаючи на суттєві розбіжності у тлумаченні поняття «глобалізація», пропонуємо розуміти під цим терміном домінування певних принципів та ідей на більшості території планети. У цьому процесі велика роль відводиться її учасникам, серед яких найбільш важливими є держави. Саме вони визначають масштаб розповсюдження, тобто виявів глобалізаційних процесів та напрямок їх розвитку або гальмування.

Таким чином, у дослідженні з'ясовано, що наявна чимала кількість наукових підходів до розуміння терміна «глобалізація», в результаті чого ми зробили спробу подати це визначення шляхом окреслення основних ознак, притаманних цьому явищу.

Глобалізація як одна із панівних ідей взаємодії країн ХХІ ст. та об'єктивний процес останніх десятиліть підтвердила спроможність повної її

реалізації. З одного боку, Україна, втягуючись у процес глобалізації, має усі шанси скористатися її перевагами. З іншого боку, наша держава стає більш відкритою та вразливою до нових викликів і загроз, на які потрібно швидко реагувати й від яких потрібно захищатися.

Не можна оцінювати однобічно процес глобалізації, він є складним і суперечливим. Наша країна поступовими кроками втягується у нього, а в майбутньому дедалі відчутнішим ставатиме вплив глобалізації. Зараз доволі часто могутні країни світу намагаються диктувати іншим країнам свій сценарій розвитку подій, в якому не враховуються національні інтереси, що призводить до посилення залежності держави. З метою уникнення втрат від глобалізаційних процесів Україні потрібно: сформувати проукраїнський уряд, стабілізувати політичну ситуацію, виробити адекватну стратегію просування власних національних інтересів у світі.

Список використаної літератури

1. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника. Москва, 2001. 304 с.
2. Глобализация и Россия (круглый стол). 2002. № 9. С. 3–25.
3. Косов Ю. Весь мир в «одном флаконе» : веб-сайт. URL: <http://tr.rkrp-rpk.ru/get.php?212>
4. Levit T. The Globalization of markets. Harvard Business Review. 1983. May–June.
5. Назарчук А. В. Этика глобализирующегося общества. Москва, 2002. 809 с.
6. Павленко Ю. Глобалізаційні та цивілізаційні зрушення сьогодення. Міжнародна економічна політика. 2005. Вип. 2 (№ 1). С. 102–118.
7. Пантин В. И. Циклы и волны глобальной истории. Глобализация в историческом измерении. Москва, 2003. 276 с.

8. Рюмин В. А. Глобализация и цивилизационные перспективы человечества. *Глобализация в социально-философском измерении* : сб. материалов конф. Санкт-Петербург, 2003. С. 63–65.

9. Walter Truett Anderson All Connected Now. Life in the First Global Civilization. Westview Press. 2001.